

Kidrič je obdelal obilno snov na odmerjenem prostoru vzorno pregledno in izčrpno. Zlasti zgodovina licejske in semeniške knjižnice, ki sta se množili s prirastki knjig znamenitih kulturnih delavcev iz prejšnjih stoletij, prinaša marsikaj zanimivega. Avtor spretno poudarja posebnosti in važna dela v teh knjižnicah, da bi pokazal, kako je bila «Ljubljana po likvidaciji svetovne vojne na ozemlju Jugoslavije poleg Beograda in Zagreba edino mesto, čigar biblioteška oprema je dajala poročstvo za zdrav in organski zametek znanstvenega dela» in kako je prihajala «za sistematični studij slovenskih nacionalnih znanosti v poštev sploh samo Ljubljana».

Zelo posrečena je bila misel, uvrstiti v zbornik tudi bibliografijo znanstvenih spisov univerzitetnih profesorjev in docentov. Iz nje se lepo odraža znanstvena višina tistih, ki so začeli graditi našo *Almo mater*, obenem pa tudi pomen in razmah univerze v njenem okolišu. Kjer je bilo možno, so naši znanstveniki usmerili svoje delo v poslednjem desetletju k raziskovanju domačih problemov. Tehnična ureditev bibliografij pa je nekoliko subjektivna in zato deloma neenotna; tako so pri nekaterih imenih popolne bibliografije, pod imenom «Priatelj Ivan, dr.» pa stoje samo spisi od 1920. do 1928.; navesti bi bilo treba tu vsaj časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino, V., ki hrani še seznam prejšnjih Prijateljevih spisov. Bibliografija namreč ni samo slika intenzivnega dela, marveč bo za marsikoga, zlasti pa za slušatelje tudi potreben in koristen pripomoček in kašipot.

Zbornik, ki ga krasi dobršno število uspelih slik, je bogat kulturni dokument trajne vrednosti. Priča pa tudi, da izpolnjuje naša najvišja kulturna ustanova nade vseh tistih, ki so se tako vneto borili zanjo. Ko bo univerzitetna misel postala last slehernega našega človeka, bo univerza, ta «najvišji hram duha, tvoriteljica trajnih duševnih vrednot, javna svobodna last svobodnega naroda» (kakor je napisal rektor Vidmar v pomembni uvodni besedi) stopila na pot še večjega razmaha.

Mirko Rupel.

Jovan Radulović: Večeri tajna i saznanja. Pesmi. Grupa sarajevskih književnika. III. knjiga. Sarajevo. 1930. Str. 104.

V «Predgovoru za odbrano prave poezije» se Radulović brani povojne, modernistične poezije, ki stremi za senzacijami, banalnim poudarjanjem neumetniških afektacij, «jer poezija nije cirkus, još manje žonglerstvo». — «Poezija je liturgija u slavu lepote, služba jednom vzvišenom idealu koji ima svoj koren u metafizici naših unutarnjih stremljenja.» — Radulović govori o večnem v poeziji, o tem, kar je večno lepo in vredno za vse čase in rodove. O važnosti takih spoznanj ne dvomim, samo nikakor ne spadajo v predgovor zbirke zaradi polemičnega tona in strogo osebnega razmerja s kritiko, kar pač moti. V resnici pa ni pesnik v uvodu razodel nikake nove misli; saj je pravi umetnik itak neodvisen od neumetniških, praznih in puhlih enodnevnih teorij in je v zvezi s preteklostjo. Razburjenje torej ni umestno.

Pri Radulovićevih pesmih je najmočnejša miselna komponenta, ki skoro vedno uduši emocionalno, čeprav je marsikje čutiti čuvstveno globino. Zaradi poudarjanja misli so njegove pesmi po večini raztegnjene, v kompoziciji zapletene, tu pa tam patetične in govorniško dolgovezne (n. pr. «Veće slovenske sentimentalnosti», «Poslednji nacionalni romantičar»). Poleg impresionističnega slikanja domačega kraja in gostobesednega meditiranja je za Radulovića značilna še filozofska pesem, ki pa ni pesniško ustvarjena, ampak mrzlo racionalno premišljena in izdelana (n. pr. «Između stvarnosti i sna», «Pesnik u ogledalu», «Meditacija o budućem životu», «Ničev», «S lica i naličja» itd.). Spoznal je, da «beskrajno ništovi smo» («Izbezumljeno pokolenje»). Njegovo življenje pa je

neuravnovešeno: «O idem, idem i ja, Al' gde ću, kome, kuda? Praznina za mnomo zija, i život protiče svuda». (71 str.) Ta misel se pri njem mnogokrat ponavlja in je verjetnejša od njegovih idejno programskih nazorov. Poleg teh trdih, miselno pregnetenih pesmi, je nekaj formalno in čuvstveno močnejših, njih prednost je v umerjenosti (n. pr. «Na raskrsnici», «Sam», «Tumaranje»).

Radulović je v oblikovnem pogledu monoton, njegove pesmi so ritmično nerazgibane. Vse se večinoma gibljejo v starem izraznem načinu. Formalno je sicer uglajen, toda organskega zlitja misli, vsebine in forme ni v njegovih pesmih. Ljubi nefiguralno dikcijo in njegove metafore so enostavne, stare in že rabljene. Temu je krivo preveliko naslanjanje na misel, kakor on vobče ni eruptiven, ni primaren v podajanju sebe in svojih čuvstev (erotika!). —

Zbirka je lepo sestavljena, razdeljena in urejena, dasi bi morale izpasti mnoge pesmi enake vsebine. Vezana je prijetno, prav tako tudi tiskana. Naslovna risba moti.

Anton Ocvirk.

G L O S E

Neliterarni problemi. Oba ugovora, ki ju je izzval lanski moj članek «Božja misel in razodetje» — B. Voduškov «Ali so to literarni problemi?» (DiS. 1929., št. 8.) in Ušeničnikov «Krščanstvo in umetnost» (Čas 1929./1930., št. 2.) — obravnavata moje misli o nezdružljivosti krščanstva in umetnosti na soroden način, dasi vsak po svojih miselnih potih. Zaključil sem svoje razmišljanje o tem vprašanju, ki ni in ki nikakor ne more biti mogoče in sporno samo «na Slovenskem», s kratko in ostro formulacijo: eno ali drugo, ali kristjan ali umetnik. V razpravi, ki se ukvarja z naznačenim problemom in ki se ukvarja z njim na način, kakor se mi zdi, da se moj članek ukvarja, more imeti ta formula en sam pomen: Kot umetniški tvorec mora umetnik slediti nekemu instinktu, ki nima z njegovim krščanstvom nobenega opravka; če pa sledi krščanstvu, se v njegova dela vmeša element, ki je naravi umetnosti tuj.

Navzlic temu sta ovračala Vodušek in za njim dr. Ušeničnik mojo trditev tako, kakor da sem hotel z njo reči, da nekdo, ki je kristjan, ne more biti umetnik. Med obema zmislova je bistvena razlika očitna in gotovo ni bila popolnoma prikrita ne Vodušku ne Ušeničniku, sicer bi se bila zadovoljila z dokazom, ki jima ga tako določno nudi življenje in mi ne bi dokazovala zmote tako na dolgo in široko, kakor sta to vendarle storila. Tudi zame ni nobenega dvoma, da je bilo mnogo umetnikov kristjanov, pač pa dvomim o tem, da je bila njihova resnična tvornost v svojem bistvu krščanska in da bi bila tista njihova tvornost, ki morda nosi očitne znake krščanstva, resnično umetniška. Skratka, vprašanje ni v tem, ali more imeti kdo, ki je umetnik, svoj svetovni nazor, marveč v tem, ali ima njegov svetovni nazor bistven vpliv na njegovo umetnost in ali ni določno izražanje svetovnega nazora vselej neumetniško in usodno za čistost umetnine. Tega sta se kakor že rečeno najbrž vsaj nekoliko zavedala tudi Vodušek in Ušeničnik in sta vsaj čutila potrebo, nadaljevati razpravljanje, ki je po njunem mnenju prav za prav odveč; in sicer prvi zato, da pokaže mojo «platformo» in «način mišljenja», drugi pa zato, ker da «ni brez zanimivosti in tudi ne brez koristi, zasledovati nasprotne teorije»...

Kakor v tem značilnem prijemu, sta si oba zagovornika krščanske umetnosti podobna tudi v nadaljnjem postopku, ki vodi že v središče spornega vprašanja. Shematična oblika mojega dokazovanja je bila v premisah in zaključku naslednja: 1.) umetnost je izražanje apriorne narave, 2.) krščanstvo ne more